

Duizend beslissingen

Kees van der Hoeven - Architect en oud-voorzitter BNA

Kortgeleden zag ik in de Londense Tate Gallery de schilderijen van de Britse kunstenaar Howard Hodgkin. De onnavolgbare beelden van die verpletterende expositie schieten nog dagelijks door mijn hoofd. Hodgkin probeert, zoals hij zelf zegt, 'de visuele herinnering aan emotionele momenten' vast te leggen. Het maakproces van zijn schilderijen verloopt in de tijd zeer wisselend; hij gaat namelijk net zo lang door totdat via het geschilderde beeld de ervaring van het betreffende moment op andere wijze, maar wel even heftig bij hem terugkeert. Met die vraag wanneer iets 'af' is hebben architecten dagelijks te maken, maar wij staan daarbij altijd onder tijdsdruk: de opleveringsdatum ligt immers ver van te voren vast.

Deze zomer ben ik zelf gaan bouwen. Omdat mijn huidige woning komend jaar wordt uitgebreid, zocht ik voor die verbouwingstijd tijdelijke woonruimte. Die vond ik in de vorm van een gebruikte zeecontainer in de Amsterdamse haven. De vrachtwagen die hem kwam brengen, zette hem tot op de centimeter nauwkeurig op zijn tijdelijke fundering: vier stapels stoeptegels. Natuurlijk had ik ook het bouwplan al doordacht. Ik wist precies waar ik ging slapen, waar het aanrecht en de douche moesten komen en waar ik mijn werkplek zou inrichten. In een normaal bouwproces voer je die architectonische gedachten keurig stapsgewijs door op tekening, je beschrijft de materialen, hun ontmoetingen en de gewenste kwaliteit, want anderen voeren straks uit wat jij hebt ontworpen.

Hoe anders loopt dat als je zelf de uitvoerende bouwer bent... Vanwege mijn beperkte budget zocht ik vooral tweedehands materialen, zoals gebruikte deuren en ramen, en die bleken natuurlijk net iets anders van maat dan op tekening gedacht. Uit afgekeurd kozijnhout maakte ik vervolgens hun nieuwe omlijsting en ik ging buiten aan de slag met de montage. Na enkele dagen timmeren ontdekte ik ineens dat de beperkte ruimte op simpele wijze kon worden verlengd door de deuren van mijn container open te zetten en daartussen een nieuwe vloer te maken; de badkamer kostte zo geen extra ruimte meer. En als ik lange stalen balken zou leggen door de twee grote sparingen (gemaakt voor de lepels van een vorkheftruck) kon ik de slaapkamer als het ware aan de zijkant ophangen en ontstond er aan de andere zijde ruimte voor een opgetild terras. Om een lang verhaal kort te maken: nadat ik vier weken aan het werk was, bleek de ruimte anderhalf keer zo groot geworden en waren ook de details in de uitvoering compleet anders dan op tekening gesuggereerd.

Bouwen is nu eenmaal een tijdrovend proces en blijkbaar benut je delen van die werktijd om je gedachten op nul te zetten, de eerder genomen beslissingen rustig te overdenken en details nog simpeler of mooier te maken. En je hebt de mogelijkheid om nieuw bedachte oplossingen direct in het werk uit te testen en visueel te beoordelen. Het werd al met al een uiterst leerzaam proces van aanscherping, verfijning en vereenvoudiging, dat gepaard ging met het nemen van duizenden onverwachte en nieuwe beslissingen. Zonder de dagelijkse druk van een gedwongen oplevering werd de tijd hier vanzelf een vriend van de kwaliteit. En ook de gelukservaring van de schilder maakte ik tijdens dat proces al een enkele keer mee.

Een van Hodgkins schilderijen kreeg als ironische titel mee: Snapshot (1984-93). Het liefst bouw ik ook nog negen jaar door aan mijn container, maar ik moet er voor de komende lente al in...

kavander@xs4all.nl

Leestip:

Serota, Nicholas (Red.). (2006). Howard Hodgkin. Londen: Tate Publishing. ISBN 978-185437-639-8.